

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, félíven.
Előfizetési ár: egész év. e 48 kor., félévre 24 kor.
□ Egyes szám ára egy korona. □

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium
ide keli küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, rek amációt és hirdetési díjat.

Keresztyének egyessége.

Őszintén és teljes odaadással támogatjuk azt a törekvést, mely a keresztyének egy táborba egyesítését tűzte ki célul. Arról, hogy a különböző keresztyén egyházak egyetlen nagy egyseges egyházzá tömörüljenek, álmodni szép, de - tisztán tudjuk — legalább is korai. Annak azonban, hogy a különböző keresztyén egyházak tagjai s maguk az egyházak is az ő intézményeikkel a közös keresztyén eszmények lehető megvalósítására s a keresztyén valláserkölcsei alapon nyugvó világnézet általánossá tételére testvéri kezet fogjanak, nem lehet semmi akadálya.

Ha azokat a veszedelmeket, melyeknek súlyát érezzük, el akarjuk kerülni, minden erőnket meg kell feszíteni a keresztyén világnézet uralomra juttatásáért. Nincs olyan politikai alakulás, nincs olyan kormányzat, nincs olyan külső társadalmi rend, mely elvehesse az emberektől az igazi boldogságot, a lelki nyugalmat, ha a valódi keresztyén világnézet uralkodó leszen. A valódi keresztyén világnézet, mely nem foglalja le egy nép, vagy bármely társadalmi alakulás számára az Istent, mert tudja, hogy nem egy választott népnek, hanem minden embernek egyformán Istene és atyja; nem elégszik meg a maga osztályostársainak szeretetével, mert tudja, hogy szeretnie kell nemcsak a felebarátját, hanem minden embert, még az ellenségét is; nem tesz keménnyé és elbizakodottá a törvény megtartásának emlegetésével, hanem szeliddé és alázatossá abban a tudatban, hogy mindnyájan bűnösök és Isten kegyelméből Krisztus által megváltottak vagyunk. A keresztyén világnézet, melyet öntudatlanul bár, sőt sokszor tagadottan elfogad és követ nem egy a nem keresztelték közül s melyet minden nagyképű dicsekvés mellett sem ért meg és nem tud követni számos megkeresztelt.

Az egész emberi művelődés érdeke, de közelebbről s első sorban hazánk és nemzetünk

üdve függ attól, hogy ez az igazi keresztyén világnézet diadalmaskodjék a szíveken s ennek a nagy célnak érdekében együvé fogni valóban elsőrangú kötelessége minden jó keresztyénnek.

Ezt az egyetértést és együttműködést azonban csak akkor érhetjük el, ha valóban keresztyéni módon viselkedünk az egymás megértésére törekvésben is. Meg kell bocsátanunk még a valóságos sérelmeket is, nehogy igazságtalan panaszokkal volna szabad előállani. Most ne hányjunk a szemére egymásnak semmit, még akkor sem, ha az előbbi magatartást rosszalni éreznők magunkat jogosítva. Most ne hánytorgassunk valódi és képzelt bűnöket, mert akkor a baráti kézfogás nem tud megtörténni. Most csak azt kérdezzük egymástól: Jó keresztyén vagy atyámfia? akarod a keresztyén eszmék diadalát? Ha igen, akkor állj mellém s vállalva mentsük meg ezt a romló-bomló, veszendő társadalmat. Az iótás kérdéseken majd ráérünk — akkor is szeliden — vitatkozni olyan időben, amikor nem ég mindegyikünk közös hajléka.

Azt hiszem, azt, hogy ennek így kellene lenni, nagyon könnyű megérteni. Úgy látszik, még sem érti meg mindenki. Arról, hogy a keresztyénség jelszavával támadnak és pellengéreznek egyeseket, keresztyéneket keresztyének, nem sokat törődünk. Izléstelen hajszaak mindig lesznek, míg politikai törtétek lesznek. Hogy hibás-e, akit bántanak s hogy jogosult-e bíró lenni az, aki ítél: azt bizonyítékok mérlegelése alapján kell megállapítani s annak eldöntésére sem ez a lap, sem más lap nincsen hivatva.

De azt, hogy az egész protestantizmusnak nyilvános pellengérré állítása nem jogosult, minden ép ítéletű és valamelyes tanúltságú ember meg tudja állapítani. Az ilyen in-zinuáció határozott visszautasítására tehát méltan feljogosítottak és kötelezettnek tartjuk magunkat.

A valósnak teljes nem ismerése mellett lehet csak olyat leírni, hogy „a reformáció a természet törvényénél fogva lassanként a szer-

telen és oktalan liberális uszályhordozójává süllyedt", — holott mindenkinek módjában van tudni, hogy a protestáns államok (Anglia, a skandináv államok, Hollandia s a legújabb idő-kig a protestáns németseg) sokkal inkább mentek maradtak minden szélsőséges áramlattól, mint a katolikus államok (Belgium, Franciaország, Spanyolország, a németek közt is Bajorország vezetett e téren). Egyáltalán nem vitatjuk, hogy ez épen a protestantizmus és a katholicizmus túlsúlyának következése, csak egyszerűen rámutatunk erre a tényre, mint az idézett tétel frap-páns cáfolatára.

De még hazai történelmünket és művelődési viszonyainkat sem ismeri, aki ilyet ír: „Ma már biztosan leszűrhető történelmi igazság, hogy az utolsó századnak különösen második felében a magyar protestantizmus az álliberális elemeket, a nem keresztyén fajt, a nemzetközi és vallásellenes pártokat és reformokat támogatta, szegyenére önmagának és dicsőségére a katholicizmusnak“.

Az utolsó század második felében tudvalevően előbb két nagy párt állott egymással szemben: Deáké, a liberális és Tiszáé, akit kortársai „józan konzervatív“-nak mondtak. Majd a szabadelvű párt uralomra jutása után ezzel szemben a mérsékelt ellenzék és a függetlenségi párt álltak szemben; úgy a kormány pártján, mint az ellenzék mindegyikében voltak protestánsok, de ezeknek a pártoknak egyike sem volt destruktív. Hol hát az a nemzetközi és vallásellenes párt, amit a protestantizmus támogatott? Vagy nemzetközi és vallásellenes reform? Ilyennek legfeljebb az egyházpolitikai reformokat gondolhatnók (— bár ezek nagyrésze nagyon is erősen nemzeti és nem vallásellenes —), de ezeket a protestáns Szilágyi mellett a katolikus gróf Csáky, Wekerle, Hieronymi képviselték s Apponyiék és Ugronek töredékei kivételével az országgyűlés mindegyik pártja támogatta. Lehet, hogy egyes újabban feltűnedezett képviselői a destruktív irányzatnak véletlenül protestánsok. Ám a nagyocska emberekről legfeljebb a keresztlevelükből lehet megállapítani protestáns voltukat, a Tisza István, Darányi, Bethlen István protestáns volta azonban mindenki előtt előtérben áll.

Vagy hát nem a politikában, hanem egyebütt támogatta az utolsó század második felében a protestantizmus a destruktív irányt? Talán a szellem legelterjedtebb és legnagyobb jelentőségű termékében, az irodalomban? Kemény, Jókai, Mikszáth, Tompa, Arany János, Szász Károly, Lévai, Gyulai, Kozma Andor, Varga Gyula, Szaboleska és mások bizonyára megköszönik ezt a bókot. Hogy Ady Endre és Móríc Zsigmond

is reformátusok — az igaz. De a nyugatosok közt számszerint legalább ugyanannyi, ha lehetőségben kisebb is — van akármelyik felekezeti köréből.

Ám ha még egyes protestánsok csakugyan feltűnő nagy számmal álltak volna is a destruktív irányok támogatói közé, ami nem igaz: az egész protestantizmusról mondani ilyen ítéletet akkor is merőben téves és igazságtalan volna.

Ezeket pedig nem azért mondom el, mintha vitába akarnék bocsátkozni a szóbanforgó cikkel. Ezeket az elmondottam igazságokat minden intelligens ember jól ismeri és épen azért egy könnyű mosollyal napirendre tért a cikk felett. Mi is ezt cselekedtük volna, hogy ha ebben a cikkben nem látnánk nagy veszedelmet a keresztyén testvéri egység megvalósulhatására.

Ha eféle szomorú cikkekkal akarnak a „keresztyén“ irányzatnak szolgálni, — akkor a protestáns keresztyén, legalább is a jó református keresztyén ember azt gondolhatja:

Ez az irányzat, amely ilyen kétségtelen valótlanságok hirdetésére ad alkalmat, nem őszinte irányzat; keresztyénnek kendőzi magát, de valójában exkluzív katolikus akar lenni; a hitetlenek és a zsidók ellen beszél, de valójában a protestantizmus ellen támad.

Ez a gondolat pedig lehetlenné teszi a keresztyének kívánatos és várva-várt egységét.

Ezt a gondolatot felköltetni a protestáns keresztyénekben más városban bűn volna. — Itt, Debreczenben, ahol mégis csak mi vagyunk a többség és az erő — annál is több.

Ha protestáns ember teszi: kétszeresen több.

Knn Béla.

Kollégiumunk és egyházkerületünk újéve.

A debreczeni kollégium tanárkarai és tisztviselői az egyházkerület több illusztris tagjával együtt újévi reggelén a délelőtti istentisztelet után tisztelegtek az egyházkerületi Elnökség előtt, amikor is Dr. Lencz Géza kollégiumi igazgató beszédére Dr. Baltazár Dezső püspökünk válaszolt.

I.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Elnökség!

Ismét új év reggelét értük s mi a kollégium tanárai s tisztviselői sietünk felkeresni erőforrásainkat, ahonnan egy mögöttünk lévő sok rémségekkel teli korban eddig támogatást nyertünk s ahova az elkövetkezendő bármily változásokban fordulni akarunk. Hitünk volt mindig legnagyobb erőnk, kívánalmának már eleget tettünk. A jó lelkiismeret jutalma azonban nem ment

fel az alól, hogy a ránk bízottak felőli sáfarkodásunk földi elszámolását is teljesítsük. Hiszen nem kis erőnk lesz az, ha annak helyesbítését megkaphatjuk.

Hogy a Főtiszteletű és Méltóságos Elnökség nemcsak ennyiben erőforrás számunkra, hanem minden jó törekvések legbiztosabb támasza is, azt hálásan ismerjük el. Megértő lelküket különösen most tudjuk értékelni, mikor kicsinyes gondolkodás úgy szereti a mások hibáiból a tökélet kovácsolni s a magáét elhallgatni; mikor ide s tova semmi szent nem lesz már közöttünk, nemzeti életünk nagy cédrusait, akiknek égisze alatt menedékünk lehet, szeretnék sárba dönteni s eként még nagyobbá tenni szegénységünket. Mert nemesak az anyagi javak, vagyon szétrombolása bűn, hanem az erkölcsi és szellemi értékek tiszteletlenül illeteése, meg nem becsülése is nemzeti alásülyedésre dekadenciára vezet.

Pedig különben is elszórt csontok fehérlenek mindenfelé, rettenetes emlékeül annak, mikor életosztóne a kétségbeesett nemzetet a gonosszal való szövetségre vezette s bizonyosságul, hogy a jó célt még elősegíteni sem szabad gonosz eszközzel. Ezeket a szétszórt csontokat össze kell szedni és életre kelteni s nem hozzájuk újabbakat halmozni. A magyar református tanárságra s közelebbről a debreczeni kollégiumra is nagy feladatok várnak a közel jövőben. A lelkekben csodás felbuzdulás látszik, pedig a jövő mozgató kérdései még rejtve vannak. A protestantizmusnak mindenestre már most jó volna velök foglalkozni. Az átmeneti idők urává az lesz, ki biztos számitással dolgozik. De míg többfelé húzunk, addig minden számvetés haszontalan.

Ennek a csoportnak, mely itt áll a Főtiszteletű és Méltóságos Elnök ég előtt, az lesz hivatása, az elhárítása, hogy a kitűzött zászlót követni fogja. A kormányosok jól fontoljanak s mi, a katonák, erőnk esekélyességét fölajánljuk a magyar református Sion jövőjének, újra felemelésének munkájához. Ismerjük is a közelmúltból ezt a megfontoltságot, mikor körülöttünk a forradalom szele zúgott, tapasztaltuk mérséklő hatását: azért most is várjuk a kedvezőnek ígérkező pillanatot. Az isteni kegyelem pedig adja, hogy erre mielőbb elkövetkezzék az idő.

Tudjuk, hogy kollégiumunk is ép oly válságon megy keresztül, amilyenén egész korunk. De bízunk benne, hogy a Főtiszteletű és Méltóságos Elnökség bölcs belátása szerencsés megoldásra talál. Drága a közigazgatásunk, mint újabban hangzik a panasz, egyszerűsíteni kell. Hiszen valamikor, természetesen a patronusok ellenőrzése mellett, minden kitélt a tanárokból s a debreczeni kollégium akkor volt igazán nagy, mert egész szelleme egységes volt. Mikortól kezdve pedig kisiklik a vezetés a tanárok kezéből, a kollégium híre is fokozatosan száll alább. Ahoz valami talán nem is közölünk való lélek kelene, hogy a régi varázs visszajöjjön, azonban azt a puritán egyszerűséget és önzetlen munkásságot mindannyian gyakorolhatjuk.

Hogy a régi reformátori egyszerűségre visszatérésnek s a kálvinista áldozatos munkásság igénybevitelének ilyen gondolatai foglalkoztatják a Főtiszteletű és Méltóságos Elnökséget, arról volt alkalmam tudomást szerezni. Bárkik legyenek is majd a most távozók helyett exponensei a kítűzendő erkölcsi feladatoknak, Méltóságokban az erőforrást meg fogják találni munkájukhoz. Nekem mindig kedves marad az együttműködés emléke. Az enyém múló vonás ahoz a ragyogó képhez, amely a Főgondnok úr Öméltósága negyedszázados munkásságát megörökíti s amelyért mi is kálvinista hittel Istent dicsőítjük s melynek ez esztendőben s a következőben zavartalan tovább folytatását kérjük. És ha egyházát, hitfeleit szerető Püspökünk elmúlt évben átért s az egyház helyett is szenvedett megpróbáltatása nyomán ugyanazon isteni szeretet éltető visszahatása támad a szívekben, úgy ki fog békülni az újév az óval s ami nagy célokért való küzdelem majd jönni fog, mert jönnie kell, fáradsalmából boldog családi kör felfrissülést adand.

Legyen úgy!

Dr. Lencz Géza.

II.

Ebben a korszakban, amikor az Istentől elfordult lelkek haragja annyi tömérdek lámpását oltotta ki a felebaráti szeretetnek, ebben a nagy fullasztó sötétségben jól esik fényességet látni, melegséget érezni épen a tiszántúli egyházkerület s a debreczeni kálvinista kollégium részéről, melyeknek birodalmas határai, évszázados falai között a magyar vér és kálvinista lélek szent alchimiaja, a magyar haza és kálvinista egyház számára termelte a biztos fennmaradás lebirhatatlan elemeit.

Elnöktársam Öméltósága nevében is nagyon köszönöm a tisztességadás fényét és a szeretet vonzódásának melegét. Megörizzük mind a kettőt tövisek útunkra engesztelő ellensúlyozásnak.

Sem a magán-, sem a közéletnek nincsen egyetlenegy alkotmánya sem, amiben kárt nem tett volna a forradalmak forgószele. Nem volt a szélben sem lélek, sem Isten. A forgószélnek több fajtáját láttuk keresztül viharzani. Mindegyik tetszetős jel formájában indult, de forgása végén forrása helye ellen támadt s te eszorta szeméttel a külföt. Az egyik megindult a haza függetlenségének fényes jelszavával s forgása közben mindennek lekötözte, eladta magát, ami a magyar történelem lelkétől idegen. A másik a szabadság szárnyán szállt a levegőbe s a végén a megfélemlített szolgaság porába fúlt. Felemelték a munka egyedül való értékmérőjének serpenyőjét is és csak haszontalan szóbeszédet, üres írásokat tudtak felmutatni a mérés súlytalan tárgyaiul. Megzendült a szeretet, egyenlőség, testvériség evangélioma is és gyűlölet vérfagyasztó harsonájává vadult a hamis próféák ajakán.

Azután jött és folyik a halálos beteg felett a mesterek konziliuma. De úgy látszik, hogy nem „áldozók”, hanem „hentesek” tartják a tanácskozást. Hara-

got haraggal, pusztulást pusztítással gyógyítani nem lehet. A nemtelen indulatok paráznasága helyén csak a nemes érzések diadalának van jogosultsága és lehetősége tisztes családi házat építeni.

Ha a függetlenséget zátonyra vitte a belátástalanság, ebből nem vehetjük azt a tanácsot, hogy most már tépjük el nemzeti és vallási hagyományaink szent kötelekeit, sőt ellenkezőleg, a szélsőségek csődje arra kötelez, hogy bűnbánatos megtérés két tapadó kezével fogódzunk bele mind abba, amit magyar kálvinista egyéniségünk jellemvonásaként kikristályosítottak dicső eleink. Ha a szabadságot a szabados zsarnokság és megfélemlített rabszolgaság két malomköve ügy összetörték, hogy a szorításban kifolyt minden tisztességnak a vére, akkor a pusztaság színébe a megváltoztatásával még semmi jót sem érhetünk el, hanem csak azoknak a módoknak és eszközöknek felvével, melyek szabadok is, de egyúttal használnak is s amelyeknek igazolt mutjok van s biztos jövődjük.

A munkát sem lehet ostorral, hanem csak a békeség olajával igazság aranyfonalán, szent jogainak s kötelesegeinek kanaanjába visszavezetni. És ha a szeretet, egyenlőség és testvériség alapostolai gyűlölettel, börtönökkel, kinkamrákkal és erőszakos halál eszközeivel szolgálták az általuk hazug jelszökeként használt nagy törvényeket, ezeket a törvényeket igazakká, tisztákká, jogosultakká, áldadosakká, szentekké nem lehet tenni csak az által, hogy most már a vallás és az Isten nevében hangoztatjuk ugyan, de az elítélt eltévelyedés eszközeivel szolgáljuk. A megsértett jogrendet és erkölcsi rendet igazságszolgáltatással helyre kell állítani és biztosítani; de arra vigyázni, hogy a büntetés csak bűnösöket sújtson; épen mi keresztyének vagyunk sokszorosan kötelesek, akiket Idvezítő Jézusunk még ellenségeinknek is megbocsátani kötelezett.

A tiszántúli református egyházkerületre s a debreczeni kálvinista kollégiumra a nagy betegség meggyógyítása, a nagy halál feltámasztása körül multjához méltó nagy hivatás vár. Nem kell tapogatózniok, nem kell találgatniok. Vétkezzenek, ha idegen tudományok elemeivel higitának fel erőt s életet adó orvosszeröket. Nem abban van a baj, amit megtartottak multjok nemzeti és vallási kincseiből, hanem abban, amit elfelejtettek, megmásítottak, elhagytak. Az elvesztegetés útján nem tovább kell haladniok, hanem azonnal megállaniok és multjok összetett fundamentumához: a tiszta magyar szellemhez, a kálvinista egyszerű és határozott egyéniséghez, a humanisták józan szabadságához, az építő tudományok világosságához, a reformátorok vértanúságos hűségéhez, az egyetemes átfogó evangéliomi emberszeretethez visszatérniök. Ha ezt nem teszik, ha divatos áramlatok sodrába kerülve, vagy félelemtől engedekennyé lazítva megízetlenünek, akkor a kollégium nem lesz többé fellegvára a magyar iskolák városának: Debreczenek és Debreczen sem lesz többé hegyen épített város, akkor a tiszántúli egyházkerület sem lesz

a Méliusz Péter gazdagodó öröksége, hanem egy sötét szegény-dő sziget, amely kölcsönzött világosságért hagyományokhoz hű más kávinista eklézsiákra szorul.

Azt hiszem, úgy ismeritek az egyházkerület és kollégium elnökségét mindannyian, hogy sem a munkától nem huzódik, sem a küzdelemtől nem fél. Mindenre készek vagyunk hazánkért s vallásunkért. Szeretjük hinni, hogy ké-zek vagytok Ti is — kollégium s egyházkerület tisztikarának tagjai mindannyian. Ilyen készséget ajánlunk az új esztendőben Istennek áldásra. Kérjük, hogy fogadja el ezt a készséget és áldja meg sikerrel a maga dicsőségére s áldjon meg boldog újesztendővel mindnyájan titeket.

Dr. Baltazár Dezső.

Iskola

Bizottsági javaslat

a kollégium vagyonának s jövedelmének fokozása kérdésében.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Intéző-bizottság!

A 460—1919. sz. a. kelt határozat 3. a) pontjában méltóztatott kimondani, hogy a kollégiumi pénztárban „az I. csoport vagyoniának s jövedelmeinek fokozása céljából az egyházkerület az egyházközségekre kivetett s legább évi 100.000 korona jövedelmet biztosító adót kíván életbeléptetni, melynek előkészítésére bizottságot küld ki“. A bizottság tagjaul tisztelettel alulírottakat méltóztatott megjelölni.

Megbízatusunkat úgy fogjuk fel, hogy feladatunk nem szorítkozhatik csupán arra, hogy a legább is 100.000 korona évi jövedelmet biztosítani ígerő kulturadónak nevezhető új adó kivetése, beszédese stb. módjára vonatkozólag készítsünk javaslatot, hanem kiterjed arra is, hogy az I. csoport gazdaságában bekövetkezett zavar előidézésének okairól is megemlékezzünk. Meggyőződésünk szerint, azonban még ezzel sem teszünk eleget kötelességünknek, ha jelentésünkkel s javaslatunkkal kapcsolatban ki nem terjesztjük figyelmünket arra a kedvezőtlen, sőt elszomorítóan félelmes gazdasági helyzetre, melynek képét az 1920. évi költségvetési munkálattal mutatja fel.

A fentidézett számú intéző bizottsági határozat hozatalára ugyanis még csak az 1918. évi kollégiumi számadással való foglalkozás adta meg az alkalmat s az okot. Azóta azonban az 1920. évi költségvetés tárgyalása rendjén annak jutottunk szomorú tudomására, hogy több kollégiumi csoportnak a gazdasági helyzete újabb lecsúszásokra jut. Ez az elcsüggesztő helyzet azt parancsolja bizottságunknak, hogy ne álljunk meg a megbízásra vonatkozó határozat szövegében vett rendelkezésénél, hanem azon talán túllépve, az I. pénztári csoport helyzetét az 1920. évi költségvetési munkálathól vett adatok alapján mérlegeljük s az így felmerülő szükséghez képest tegyük meg javaslatainkat. Az 1920. évi költségvetés az I. pénztári csoport fedezetét 867,477 korona 34 fillérben, szükségletét 1.105.510 korona 18 fillérben irányozza elő, tehát a fedezeti hiány 238,032 korona 84 fillért tesz. Már itt megjegyezzük, hogy a szükséglet szokatlan nagyságán csak az enyhíthetne, ha

alább szállanának a munkabérek, olcsóbbodnának a fűtési és világítási költségek, jutányosabban volnának beszerezhetők az épületfenntartáshoz szükséges anyagok stb. annál fogva ezeknek a címleteknek a tételei alább volnának szállíthatók. Erre azonban még ma jövőlési képességet senkisék vindikálhat magának. Azzal a feltevessel szemben, mintha csupán az adminisztráció revízió alá vétele által az adminisztráció kiadások címénél akkora megtakarítás volna elérhető, hogy az I. pénztári csoport megzavart gazdasági mérlege egyensúlyba volna hozható, már eleve ki kell jelentenünk, hogy egy ilyen számítás tévedésen alapulna, mert a legmesszebb meió egyszerűsítéssel sem érjük el a célt még abban az esetben sem, ha a gazdasági adminisztráció körében szolgáló faktoroknak módjukban állana teljesen ingyen-szolgálatot teljesíteni.

A kollégiumi gazdasági tanács a szokatlanul nagy összegű fedezeti hiány elosztására az 1920. évi költségvetés tárgyalása alkalmával a tanulói díjak s a kezelési illeték felemelését hozta javaslatba; a még így is mutatkozó 133.000 korona hiány pótlásaért az egyházkerülethez mint fenntartótestülethez kíván fordulni.

Az intéző bizottság által tervbe vett 100.000 korona kulturadó kivetésének számításba vételével bizottságunk úgy találja, hogy

1. a tanulói díjak emelésével . . .	80.000 korona
2. a kezelési illeték emelésével . . .	25.000 korona
3. a kulturadó szedésével . . .	100.000 korona
összesen	205.000 korona

jövedelemszaporulat lesz várható. Ismerve most már az egyházkerületi pénztár teljesítőképességét és gondolva arra a körülményre, melynek fogva a sok oldalról újabb is bekövetkező igények, szükségletek kielégítése, melyek elől nehéz lesz kitérni, újabb terhekkal fogják fenyegetni az egyházkerületi pénztárt: olyan segélyt várni ebből a forrásból, mely a jövedelemhiányon kívül még az I. pénztári csoport vagyonát is hivatva volna növelni: nagy merészség volna. Szerencsés lesz a kollégiumi pénztár, ha csak a még így is mutatkozó 33.000 korona hiány fedezésére ezen összeg erejéig évi segélyt nyerhet az egyházkerületi pénztárból, melynek terhe egyéb forrás hiányában az egyházkerületi XIX. pénztári csoportra lesz hárítható.

Ha az előadottak után a tételeket csoportosítjuk, a kerek számban 238.000 koronás 1920. évi költségvetési hiány fedezésére szolgálhatnak

1. a tanulói díjak 100%-os emeléséből . . .	80.000 kor.
2. a kezelési illeték 50%-os . . .	25.000 kor.
3. a kollégiumi (kultur) adóból	100.000 kor.
4. az egyházkerületi pénztár segélyéből . . .	33.000 kor.
összesen	238.000 kor.

A 100.000 kor. kulturadó kivetése körül számításunk a körül forog, hogy egyházkerületünk 1.156.247 lélekszáma után egyelőre még csak 10 évre kiterjedőleg fejenként 10—10 fillér kulturadó szedtetessék be. Mivel óvhatatlan, hogy az így kivetett adóból hátralék ne maradjon, mivel továbbá a háború áldozatai s a bármily kismértékre szorítókozó területvesztés révén ez az 1.156.247 lélekszám apadni fog, csupán 100.000 lélek után várjuk a 10 filléres adó befolyását, minek eredménye az évi 100.000 kor. jövedelememelkedés lesz.

Gondoltunk a kulturadó kötelezővé tételének a nehézségére. Úgy látjuk azonban, hogy az E. T. III. cikke 1. §. a) pontja ennek kivetésére az egyházkerületet kétségen kívül feljogosítja. Igaz ugyan, hogy a

messze múlton kezdve (a homlokzati épület leégése, az átalakítási szükséglet felmerülése, a bölcsészeti fakultás létesítése stb. a kalmával) kollégiumunk a segélyforrást inkább az adománygyűjtésben kereste. Sőt az is igaz, hogy az 1868. évi 10 évre tervezett lélekszám után 2 krajcárjával megállapított újépítési adó kivetés nem bizonyult kívánt sikerre vezetőnek. De mégis úgy érezzük, hogy az azóta életbelépett s már is gazdag eredményeket felmutatni képes egyházi szervezkedés olyan iskolázottságon vezette keresztül egyházközségeinket, híveink egyetemét, hogy a kulturadó életbeléptetése, kellő előkészítés mellett okkal-móddal elháríthatatlan akadályokba nem fog ütközni.

Javasoljuk, hogy az új adó kivetésének alapját a legutóbb (1917) megjelent egyházkerületi névtár népeségiadatai képezzék. Az egyházközségekre eső összeget az egyházmegyei közgyűlés megbízásából az egyházmegyei közpénztárnok vesse ki, szedje be s szállítsa évenként november 1-ső napjáig az egyházkerületi pénztárba. A presbiteriumok feladata legyen az új adószükségletnek az egyházközség költségvetésének a keretébe való beillesztése. Az egyházkerületi pénztár egyházmegyénként tartsa számon újonnan nyitandó számlakönyvben az előírásokat és lerovásokat.

Ami az I. pénztári csoport vagyoni (tőke) erejének fokozását illeti, bizottságunk nehézségekkel áll szemben. A jövedelem fokozására keresett s megjelölt források egyelőre minden lehetőséget kimerítenek. Megnyugtató lesz már csak az is, hogy ha azt elérhetjük, hogy az I. pénztári csoport gazdaságában jövedelemhiány többé nem következik be. Azonban, ha csak főbb vonásokban is a tőke refundálása kérdésével is bátrak leszünk itt foglalkozni.

Itt első sorban tudnunk kellene, hogy mekkora az az összeg, ami az I. pénztári csoport tőkéjéből az utóbbi évek alatt a kényszerű viszonyok közt elköltetett? Azonban részint az idő rövidege, részint a vagyongkimutatás alakzata a keresett szám meghatározását csaknem lehetetlenné teszi. Ugyanis a sokszor szerencsésnek nem ismerhető kezdeményezés következtében a számok annyi hullámságon esnek át, hogy azokon eligazodni csak hosszabb időt igényelő számítások után lehetséges. Az ingatlanok értékének magasabb letartási értékelése, az értékpapírok értékének évenként a piaci változó árban való beillesztése, sok alapítványi tőkének a kiegészítésre váró alapok közé való áthelyezése, az eladott ingatlanok árából befolyt összegnek a XII. csoportba történt átutalása a vagyongkimutatásban jelentkező növekedés és apadás szerinti adatokat alkalmazatlanokká tette a jelzett irányú számítások foganatosítására.

Annnyit tudunk, hogy az utóbbi években jelentékeny vagyoni erőapadás következett be és így annak visszahelyezésére gondolni elengedhetetlen kötelesség. Más forrást azonban erre a közönség áldozatkészségénél szóba hozni nem tudunk. Ez a forrás hitünk szerint egyházkerületünk elnökségének személyes megjelenése esetén, mint Mózes vesszőjének érintésére, fel fog buzdogni és fel fog fakadni. Főtiszteletű püspök urunk ezen a téren nemcsak a Kálvineum megteremtése, de sok más egyéb hatalmas gyűjtések igazolása szerint is csodákat volt képes művelni.

Legyen szabad végül számszerű adatok felsorolásával reá mutatni arra, hogy időnként micsoda újabbnál újabb terhek hárultak számításunkon kívül az I. pénztári csoportra, amely terhek nagyságát mérlegelve, a koll. gazdasági tanács már évekként ezelőtt szóvá tette.

indítványozta a főgimnázium céljaira az államsegély igénybevétele.

Ha az I. pénztári csoport számadásainak adatait csak öt évre, tehát 1914-ig visszamenőleg vizsgáljuk: a kiadások között hat olyan új címletet találunk, amely azelőtt nem szerepelt a számadásokban. Ezek a címek a következők:

1. Az egyetem befogadása következtében a kollégiumi bentlakásból kiszorult tanítóképezdészek számára bérelt városi lakások öt évről	18,340 K 45 fill.
2. Az új főgimnázium személyi kiadásai (szolgák, alkalmazottak, takarítóasszonyok fizetése)	31,729 K 30 fill.
3. Ugyanott a dologi kiadások (központi fűtés, világítás) öt évre.	119,721 K 12 fill.
4. Vízdíjak, a csatorna hálózatának díjai 5 évre	5,884 K 46 fill.
5. Háborús pótlékok öt évre	142,353 K 31 fill.
6. A koll. épületek fűtési költségei a magas előirányzaton felül csak mint hiteltüллépés öt évre	47,653 K 64 fill.
Összesen	365,682 K 28 fill.

(Évi átlag 73,176 K, ez azonban 1919. évtől kezdve rohamosan nő.)

Ha még ehhez az összeghez hozzászámítjuk a gázvilágítási és nyomdai költségeknél felmerült hiteltüллépéseket

26,379 K 86 fill.

úgy találjuk, hogy 392,062 K 14 ft

tesz azoknak a kiadásoknak a végösszege, amelyek az utóbbi öt év alatt újonnan terheltek ezt a pénztári csoportot. Ez a nagy összeg azonban még jelentékenyen magasabb lesz, ha az előre nem láthatók és sok más egyéb címek hiteltüллépéseit számba vesszük. Ettől azonban ezzel az alkalommal eltekintettünk. A 392,062 K 14 fillért tevő végösszeg évenkénti képződését külön kimutatás teszi szemlélhetővé.

Látnivaló, hogy csak öt éven át részint rendszeressé vált, részint időleges olyan terheket volt kénytelen az I. pénztári csoport hordozni, amelyeknek bekövetkezétre előre gondolni s azoknak fedezetéről gondoskodni nem lehetett.

Az egyetem kiköltözésével a tanítóképezdészek lakbérköltsége megszűnik, a háborús pótlékok is vajha teljesen megszűnhetnek, de a vízdíjak, az új főgimnázium személyi és dologi kiadásai állandó tételek lesznek. Azonban a munkabérek, a különböző anyagok, világítási és fűtési költségek stb. stb. magasságának méréséklését még most nem remélhetjük.

Meg kell még említenünk azt is, hogy az 1919. évi gazdasági eredmény előre láthatólag az előző éveknél is kedvezőtlenebbnek ígérkezik.

Mindezekből le kell vonnunk azt a szomorú igazságot, hogy újabb erőforrások keresése és felfedezése nélkül kollégiumunk gazdasági helyzete tarthatatlanná lesz, annál fogva a mentő intézkedéseket haladék nélkül meg kell kezdeni.

Bár a kollégiumi pénztár többi csoportjának gazdasági krízise kérdésére megbízatásunk nem terjed ki, lehetetlen fel nem hívni a figyelmet arra a körülményre, hogy úgy a tanári nyugdíjintézet, mint az internátus és különösen a tápintézet anyagi helyzete megingásra jutott. Ezek sem nélkülözhetik sokáig az egyházkerület kormányzásának előrelátó gondoskodását.

Jelentésünk s javaslataink mérlegelését, megszívlelését, proпозиcióink elfogadását bizodalommal kérve, mély tisztelettel vagyunk a főtiszteletű és méltóságos Intézöbizottságnak

Debreczen, 1919 december 15-én

alázatos szolgálai:

Rózsa Sándor,
bizottsági előadó.

Márk Endre,
bizottsági elnök.

Dr. Kőrösi Kálmán,
Varga Pál,
bizottsági tagok.

Közélet

Egy prédikáció.

Öv utolsó estéjén, mikor jöttünk ki a nagytemplomból, hatása alatt annak az igazán megragadó imádságnak, melyet Baltazár püspök mondott előttünk, — két polgártársamat hallottam beszélgetni eképen:

— Igazán nagyon szépen elbúcsúztatta ezt a szomorú esztendő, — szólt az egyik.

— De alaposan elparentálta a proletárdiktaturát is. — mondta a másik.

Nem szoktam ismeretlenekkel szóbaállani, azért nem mondtam meg a második polgártársnak, ami az ajkamon lebegett:

Valóban, alaposan elparentálta, ám abban, hogy a halotról el merje mondani valaki a kemény igazságot, nincs különösebb virtus. A virtus, a mindenkinek imponáló, a mindenkit elhallgattató, a minden gáncsot elnémitő virtus abban vagyón, ha valaki az *élő hatalmasnak* mert kellemetlen igazságokat mondani.

Hallották önök Baltazár Dezsőnek a *nagypénteki* prédikációját? Itt mondta el azt is a nagytemplomban, azon a napon, amelynek délutánján utcai vérontást csináltak a már előző napon ideérkezett nemzetközi vörös katonák. Azokban a napokban, amikor ijedten szaladtak szocialistának jelentkezni a szocialista Baltazárt anathemával sújtó jó urak. Mintha csak ezekről beszélt volna:

„Míg Jézus mellett jó volt kenyeret enni, köntösébe fogódzva biztosan járni, fényétől átragyogva lenni, míg a reá áradott csodálatból, magasztalásból háramlott a környezetére is valami, míg nőtt a hírnév, halmozódott a dicőség, magasadott a magasztaltatás: addig volt hűség, kitartás, fogadkozás, de a szegény fogolynak, a láncravert rabnak, az arcúl köpdösött, szembevert apostolnak, ennek már csak nézője van, de barátja nincs.“

És amíg a most kegyetlen kritikát gyakorló urak nagy része nagy csöndben lapított, vagy épen a maga helyzetének előnyösebbé tételén fáradozott, ez a szocialista Baltazár így mert beszélni nagypénteken:

„A tudomány az állam és társadalom fejlettségének rendező erejével meg tudja tenni, hogy nem fog lenni se szolgálóember, se fázó, se éhezö. Csakhogy bármily magas fejlettségi fokon álló társadalomban is el szokott jönni az az idő az ember fiára, amikor a bűn és mardosó lelkiismeret rabszolgaságába maga kötözi, láncolja be magát és ezt a láncot te meg a másik, meg a harmadik ember, meg az egész társadalom, állam, az egész világ se tudjátok rólam leoldani, mert az Isten megbántásával magam tettem magamra. Tehát csak magam a hit, az Isten segédelmével tudom megoldani. El szokott jönni az idő, amikor a meleg szobában is fázik, a hidegben is láztól ég a szegény, szenvedö beteg

minden orvosi tudománytól eserbent hagyva, emberektől gyógyíthatatlanul. Óh, az ilyen nyomorúságra nincs még a legfejlettebb népegészségügyi rendszerrel sem orvos-ság. Csak Jézusnál: a hit, megnyugvás, vigasztaló reménység, diesekedő keresztthordozás lelki Gileádjának balsama. Eljön az idő, amikor van étel, de nincs íze és nincs hozzá étvágy, amikor kifordul a fonnadt ajakból a betevő falat. De a lélek még akkor is be tudja venni amaz életnek kenyerét, mely e megunt, megundorított világon túl örök életre táplál. *Az ilyen időkre is gondoljátok: a lelkimardosás, a gyógyíthatatlan betegség, az étvágytalan bőség idejére, a halálos ágyra, ti, kik ott kinn boldogítani akarjátok az embereket.* És ha ezekre gondoltok, akkor ti is megragadjátok hittel a Jézus kezét.

Akkor a templom után — ámbár még nem sejtettük a vasárnapi letartóztatásokat, — azt mondtam többeknek:

— Csodálom a Baltazár bátorságát, mert ezért a beszédért ma nagyon könnyen becsukhatják.

Ime, tisztelt polgártársam, ezért vagyok az, hogy bármilyen magával ragadó volt az óév esti imádság, az én lelkemben eltörlőd a nagypénteki predikáció emléke mellett.

Beszéljen akárki akármit, dobálózzon akármilyen sárral, azt az egyet nem cáfolhatja meg, hogy Baltazár nagypénteken sem tagadta meg Krisztust.

Irodalmi szemle

Soltész Elemér: Ünnepnapok. Második kötet. Tíz alkalmi beszéd. Nagybánya, Nánási István nyomása. 1919. Terjedelme 167 lap. Ára 15 korona.

Lelki gyönyörűséggel olvastunk át ezt a maradó értékű művet és még sokszor elővesszük vigasztalásunkra, épülésünkre, buzdításul, kalauzúl és emlékeztetés végett. Noha az érdemdús szerző tíz évnyi időtartam alatt észlelt váltakozó nézleteknek korszerű figyelembevételével s mindig az illető alkalom kívánalmához mértén írta és tartotta e szabatos beszédeit, mindazonáltal ma is éppen olyan közvetlen hatást gyakorolnak azok reánk, mintha csak a jelenlegi viszonyok közepett hangoznának a mi füleink hallatára. És aki majd évtizedek múltán olvassa el ezeket a kiváló beszédeket, ugyanakkor szintén időszerűeknek és alkalmiaknak fogja találni s nagy lelki örömmel és áldással újra meg újra átolvastatja valamennyit.

Ennek a vonzó hatásnak és őszinte érdeklődésnek a magyarázata az, hogy Soltész Elemér, mint az ígéhirdetés hívatott és avatott munkása, egészen és teljesen alkalmazkodik az alapul fölvett szentírásbeli szöveghez, viszont a szóban forgó tétel valódi értelmét, időszerű voltát és alkalmi jelentőségét a saját egyéni élményéhez híven, az evangéliom szellemében, oly talentomosan, tartalmasan és meggyőzően fejtegeti, hogy a hallgatói, illetőleg olvasói úgyszólván érzik lelkükben az íge erejének és ezzel együtt a Szentlélek üdvös működésének áldásos hatását. Ennek a ténynek igazolásául mindenik beszédből lapszámra tudnánk megfelelő idézeteket felsorolni, ami azonban már csupán azért is felesleges volna, mert azokban a körökben, ahová ez a mű eljut, a Soltész Elemér írói és ígéhirdetői charizmája már két évtized óta előnyösen ismeretes. Az ORLE kongresszusa előtt Budapesten és a reformáció négyszázados emlékünnepe, a tiszántúli református egyházkerület közgyűlési tagjainak is a jelenlétében a debreczeni nagytemplomban tartott beszédei jó földbe hullott

vetőmaghoz hasonlóan bőségesen gyümölcsöznek hazai lelkészi nemzedékünk köreiben, még az utókor folyamán is; míg a templomszenteléskor mondott egyes alkalmi elmélkedései az illető gyülekezetek és a környékbeli hívek lelki életére és egyháziasságára gyakoroltak termékenyítő és gyümölcsötető hatást. Közvetlenebbül a nagybányai református egyházban Gal 5, alapján tartott beszéde pedig harsona módjára zúghat szerte mindenütt, ahol megértő lelkek buzognak az illető apostoli szózatban hangoztatott kötelem megvalósítása érdekében.

Szep jele a lelki nyáj és a lelki pásztor között meglevő békés, gyönyörűséges és bensőséges viszonynak az a tömör jelzés, mellyel Soltész Elemér ezt a kötetét ajánlja „a nagybányai református egyháznak a huszadik év végén”. A kitűnő tartalomhoz alkalmazkodó az az izléses, csinos és mintaszerű kiállítás, amelyben az országosan ismert Igehirdető módjára ez a kötet napvilágot látott.

Őszinte örömmel üdvözljük a jeles szerzőt az ő nagybecsű készlettarából közrebocsátott eme szemelvényeinek megjelenése alkalmából is, viszont az elkövetkezendő több évtized végén kiadandó hasonló beszédgyűjteményeinek megírásához, megtartásához és kiadásához szívből kívánunk Istentől erőt, kitartást és áldást.

Dr. E. J.

Halottaink.

Szabó Lajos.

A hajduhaeházi református gyülekezet általános szeretetnek örvendett lelkipásztorának, az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye nagynevű esperesének: Szabó Lajosnak 1919 dec. 31-en bekövetkezett halálával, őszinte gyász borult mindazon intézményekre, melyek munkában gazdag életének nyilvánulásait magukénak tudhatták. Halálával oly életméc aludt ki, mely melegítő erejével, fénylő világosságával messze környezetét éltetője volt. Higgadt nyugodtságával, vezetőképességével, gazdag tapasztalatokat eláruló bölcsességével, a közjára szüntelen törekvésével, bámulatos pontosságával, a pedanteria egyénisége volt. Az ő legcsekélyebb mulasztást és legkisebb eltérést sem ismerő, az adott viszonyok korlátain egyenesen haladó működéséről elismerő tisztelettel kell megemlékeznünk. — Voltak, kik meg nem, vagy éppen félre értve munkássága szabatos lényegét, sok keserűségre adtak okot neki. Ő azonban maradt bölcsességétől vezérelve pedans pontossággal, hajszálnyit eltérés nélkül azon az úton mindenkor, hol az igazságnak, a rendnek, a tisztaságnak érvényesülését remélte és várta. Eltekintve a családi életében az utóbbi években sűrűn előfordult betegeskedések, halálozások által már magukban is elég nagy csapásoktól, a háború szülte rendellenes közállapotok, majd a forradalmi zavarak mind inkább-inkább deprimálólag hatottak lelkére. A csapásoktól és ezen állapotoktól kimerült és kifáradt lélek megpróbáltatásaira bekövetkezett gyors testi romlás könnyen végzett hajdani szívós egészségével, juttatván 66 éves korában, özvegysege első felévében a sirba. Az igaznak emlékezete mindörökké áldott...

Élete adatai következők: 1854 okt. 24-én született Hajdúböszörményben. Középközlait Késmárkon 1873-ban fejezte be. A baseli egyetemen rendes theologiai hallgató volt az 1880—1. iskolai évben. Lelkészi oklevélét 1881 május havában Debreczenben nyerte. 1881

augusztusától 1883 július 30-ig Debreczenben Révész Balint püspök segédlelkésze lett. Mellette sajátította el mindazokat az ismereteket, melyekkel egyházat oly fényessé és rendezette tudta varázsolni később. — Hajduhadházra 1883 július 1-én ment rendes lelkésznek. Az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye 1913-ban választotta esperesévé.

Temetése folyó hó 3-án d. e. 11 órakor volt Hajduhadházon. A 37 évig szolgált lelképásztort egyháza halottjának tekintette és saját költségén temettette el. A templomban Dr. Baltazar Dezső püspök mondott mely gondolatokkal teljes, szép imát. A temetőben a sírnál Simon Karoly igazgató-tanító igen szép beszéddel búcsúztatta a pásztor gyülekezetétől. A község egész népessége részt vett a szertartáson s nagy tömegben kísérte jó pásztorát utolsó útján a temetőbe.

Az elhunytat 4 gyermeke, 8 unokája, 1 testvére, 2 veje, sógornője és unokaöccse gyászolja.

Temetésén nem vehetett részt súlyos betegségben fekvő fia, Leánya Dr. Kozma Jánosné kettőzött fájdalommal állott atyja ravatalánál, mert kis fiát, az elhunyt unokáját, élet-halál között kellett otthon (Hajduböszörményben) hagynia. A súlyos csapásokkal latogatott családdal szemben méltó is, indokolt is volt az őszinte részvétnek oly fokú megnyilvánulása, melynek példáját a hajduhadházi gyülekezet adta.

Az egyházkerületi koszorú megváltásával egy Szabó Lajos-alap létesítése kezdetett meg Püspök úr rendeltére.

Püspök úr Dr. Lencz Géza kollégiumi igazgató, Futó András püspöki titkár és Beke Antal püspöki segédlelkész kíséretében jelent meg a temetésen.

Különfélék.

A debreczeni Testvér Egyesület a karácsonyi ünnepek alkalmával megtartotta szokásos szeretetvendégségét. Kilencvenhét szegényt, jobbára munkaképtelen aggodat és árva gyermekeket gyűjtöttek össze és láttak el gazdag ebéddel a jótékony úrnők. Az ebédet karácsonyfa-ünnep előzte meg, amelyen Uray Sándor lelképásztor mondott alkalmi beszédet; utána jól sikerült szavalatok és énekszámok következtek. Ebéd után minden szegény egy-egy csomag élelmiszer ajándékot kapott, a gyermekeknek jutott néhány darab meleg ruhácska is. Az egyesület rendszeren segélyezett szegényei 20—20 kor. pénzsegélyt kaptak ezúttal. A gyűjtéseket dr. Kesserű Lajosné úrnő, az egyület nemes szívé, fáradhatatlan elnöknője vezette, az ebédet pedig a fenkölt. lelkű Koncz Aurélné a elnöknő rendezte.

A Hajduböszörményi Református Leányok Szövetsége december 23-án ünnepély keretében, 42 árvaleányt új ruhával ajándékozott meg, a karácsonyi szent ünnepekre. Követendő szép példa.

A „Konfirmált Leányok Szövetsége“ Debreczenben, a református felső leánynevelő intézet dísztermében, dec. hó 24. napján délután karácsonyfa ünnepélyt rendezett, amelyen dr. Baltazar Dezső püspöpünk mondott lélekemelő megnyitó beszédet. A lélekemelő ünnepség után közel száz szegény gyermek kapott karácsonyi ajándékot.

Myops.

Cenzurat de Sublocotenentul HORIA.

MEGNYILT!

DEBRECZEN SZAB. KIR. VÁROS ÉS A TISZÁNTULI REFORMÁTUS
EGYHÁZKERÜLET KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA ÁLTAL ALAPITOTT

MÉLIUSZ

KÖNYVKERESKEDÉS

KÖNYVKIADÓHIVATAL, ZENEMÜ-, PAPIR- ÉS IRÓSZERKERESKEDÉS

DEBRECZEN,
FERENCZ JÓZSEF-UT 26.